

Комунальний заклад
«Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради

**ОФОРМЛЕННЯ
ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ
РОЗВИТКУ ДИТИНИ
ЗА НОВИМ ЗРАЗКОМ**

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ЖИТОМИР 2022

УДК 376-056.2(072)

О-91

*Рекомендовано до друку вченою радою комунального закладу
«Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради (протокол від 14 січня 2022 року № 1)*

Рецензенти:

Ярмола Наталія Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Калінін Вадим Олександрович, кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора з навчально-методичної роботи комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради

О-91 Оформлення індивідуальної програми розвитку дитини за новим зразком : методичні матеріали / КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР ; за ред. О. С. Голентовської. – Житомир, 2021. – 13 с.

Методичні матеріали представляють огляд обов'язкових кроків, необхідних для реалізації відповідного потребам дитини рівня підтримки у закладі загальної середньої освіти, зокрема оформлення індивідуальної програми розвитку за новим зразком.

Адресовано педагогічним працівникам, які є учасниками команд психолого-педагогічного супроводу і працюють з категорією дітей, які мають освітні труднощі, а також фахівцям інклюзивно-ресурсних центрів для здійснення інформаційно-просвітницької діяльності.

© Комунальний заклад
«Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради, 2022

СКОРОЧЕННЯ

АС «ІРЦ»	Автоматизована система «ІРЦ»
ЗЗСО	Заклад загальної середньої освіти
ЗУН	Знання, уміння, навички
ІПР	Індивідуальна програма розвитку
ІРЦ	Інклюзивно-ресурсний центр
ІНП	Індивідуальний навчальний план
КО	Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини (комплексне обстеження розвитку)
КППС (КС)	Команда психолого-педагогічного супроводу (команда супроводу)
КРЗ	Корекційно-розвиткові заняття
ООП	Особливі освітні потреби (особливі потреби)

Індивідуалізація освітнього процесу є важливим критерієм розвитку інклюзивності закладу, його своєрідної відповіді на освітні потреби дитини. Основна мета індивідуалізації – максимальне розкриття потенціалу дитини, забезпечення прогресу її розвитку, реальна та активна участь у спільноті. Ефективний спосіб, у який можливо це реалізувати – створити для учня (учениці) індивідуальну модель підтримки в закладі освіти.

Індивідуальна програма розвитку – це документ, що забезпечує саме індивідуалізований підхід до дитини, яка має освітні труднощі, закріплює перелік корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних послуг, визначає конкретні навчальні цілі, стратегії та підходи їх досягнення.

Ми би хотіли представити вам короткий огляд важливих позицій для коректної реалізації індивідуальної програми розвитку. Такий перелік розроблено у відповідь на численні запити від освітян нашого регіону щодо створення, реалізації та моніторингу ІПР для дитини з особливими освітніми потребами.

Отже, пропонуємо розглянути структуру індивідуальної програми розвитку нового зразка (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 р. № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти») у розрізі тонкощів роботи з кожним її пунктом.

Розділ ІПР	На що потрібно звернути увагу?
1 Період виконання	ІПР створюється виключно на один навчальний рік. На кожен наступний рік інклюзивного навчання потрібно створювати ІПР відповідно до розвитку та можливостей дитини. Батьки можуть отримати копію ІПР на вимогу. Якщо дитина змінює заклад освіти, то копія ІПР разом з іншими документами особової справи подається батьками (законним представникам) до закладу освіти, де продовжуватиметься навчання далі. Термін зберігання документа в закладі освіти складає 3 роки
2 Загальні відомості про учня	ІПР є документом з обмеженим колом доступу до його змісту. Оприлюднення ІПР у будь-якому форматі без збереження конфіденційності даних є неприпустимим (наприклад: оприлюднення на вебресурсі закладу освіти), проте внесення даних до автоматизованої

	системи «ІРЦ» – обов’язковим (за використання онлайн-кабінету закладу освіти, що забезпечує доступ до системи)
3 Індивідуальні особливості розвитку учня	Коректно оформлена (зібрана, проаналізована, перевірена) інформація про індивідуальні особливості розвитку дитини – крок, важливість якого не потребує зайвих аргументів, оскільки від нього залежить успішність моделювання освітнього маршруту, досягнення, мінімізація ризиків чи недоречних впливів, задоволення потреб.
Наявний рівень знань, вмінь і навичок учня (компетенції)	<p>Інформацію про наявний рівень знань, умінь, навичок ви можете отримати з декількох джерел, попередньо обміркувавши її на предмет реальної відповідності особистості дитини:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● протоколи спостережень; ● стандартизовані тести; ● портфоліо; ● оцінювання на основі навчальної програми; ● бесіди, опитування або анкетування батьків учня або самого учня; ● висновку ІРЦ (важливо звертати увагу на терміни проведення КО). <p>Наголошуємо, що дані, які ви вказуєте, мають відношення до актуальної зони розвитку дитини зі знаком «+», її сильних сторін. Тобто, що знає, вміє, може, розуміє, використовує ЗАРАЗ, а не потенційно. Також у вас є висновок за результатами проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини в ІРЦ, а отже п. 5 може бути помічним. Фахівці ІРЦ провели детальне вивчення можливостей та потреб дитини за основними сферами розвитку. Отже, інформація із графі «Компетенція (знання, здібності, уміння, навички)» висновку ІРЦ може бути представлена у розділі ІПР «Наявний рівень знань, вмінь і навичок учня (компетенції)».</p> <p>Будьте пильними щодо термінів проведення комплексного обстеження в ІРЦ, оскільки дані могли вже давно втратити свою актуальність (навіть за 6-місячний термін), а у вас завдання відобразити НАЯВНИЙ (актуальний) рівень компетенцій. У такому випадку ця місія повністю покладається на команду психолого-педагогічного супроводу, а вищезгаданий інструментарій для вивчення (стандартизовані тести, портфоліо, оцінювання на основі навчальної програми, бесіди, опитування, анкетування батьків) – у допомогу.</p>
Опис освітніх труднощів учня, виявлених у закладі освіти	<p>Оформлення другої графі п. 3 ІПР передбачає використання даних про актуальну зону розвитку дитини, але зі сторони труднощів, прояву особливих освітніх потреб, які вона має. Таку інформацію ви також маєте із п. 5 висновку ІРЦ, у контексті здійсненої оцінки кожної зі сфер розвитку та відповідних рекомендацій.</p> <p>Однак ключовим завданням буде вивчення труднощів дитини в межах закладу задля забезпечення індивідуальної моделі підтримки і досягнення позитивних результатів.</p>
Потреби	У цій графі вам потрібно деталізувати, що необхідно покращувати, розвивати, формувати, вдосконалювати, доводити до автоматизму, аби забезпечувати прогрес або утримувати на належному рівні прояву окремі показники психічного та особистісного розвитку дитини. Слід пам’ятати, що ІПР складається терміном на 1 навчальний рік, тому і

потреби повинні мати конкретний характер. У п. 5 висновку ІРЦ також є однойменна графа, що відображає вектор необхідних втручань чи підтримки.

Крім того, окремі потреби протягом року можуть додаватися, а інші втрачати свою актуальність. Враховуючи цей фактор, важливо здійснювати систематичний моніторинг якості усіх процесів забезпечення належної підтримки для дитини, за який несе відповідальність команда психолого-педагогічного супроводу, зокрема у часі перегляду ІПР.

Аналіз актуальних можливостей учня (учениці) у закладі освіти може здійснюватися за такими параметрами:

(за матеріалами навчально-методичного посібника «Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ»)

- **актуальний рівень розвитку** (ЗУН: навколишній світ, елементарні просторові, математичні уявлення, рівень самостійності, гігієнічні навички);
- **рівень мовленнєвого розвитку** (зрозумілість/виразність/спрямованість мовлення, обсяг словникового запасу);
- **особливості поведінки** (взаємодія з іншими, адекватність реакцій);
- **особливості поведінки в навчальній ситуації** (дотримання інструкцій, можливість сидіти за партою, критично оцінювати свою роботу);
- **адаптивність поведінки** (орієнтація у просторі класу, школи, дотримання правил та вимог);
- **загальна характеристика діяльності** (темп, працездатність, способи подолання втоми);
- **індивідуально-типологічні особливості** (темперамент, характер, мотивація, інтереси, комунікативні здібності)

4 Рекомендації щодо організації освітнього процесу особи з особливими освітніми потребами (зазначити необхідне):

1) рекомендований рівень підтримки

Звертаємо увагу на висновок ІРЦ та на реальні потреби дитини з ООП. **Важливо!** Якщо дитини навчається за висновком ІРЦ старого зразка (виданий до 1 січня 2022 року), то керівник ЗЗСО організовує засідання команди супроводу, під час якого визначається рівень підтримки за участю представника ІРЦ, що видав такий висновок, та з урахуванням складності порушень учня за погодженням з батьками (законними представниками). Усі прийняті рішення мають бути на користь дитини.

2) адаптація та модифікація освітнього середовища

Орієнтуємось на висновок ІРЦ, а також на актуальні потреби дитини. Пам'ятаємо про нелінійність розвитку різних сфер, а отже – необхідність прогнозувати відповідні втручання, підтримку, супровід та послуги. Усі зміни, які вноситимуться до цього пункту, теж прерогатива команди психолого-педагогічного супроводу.

У цьому переліку обираємо ті пункти, які будуть актуальні для конкретного учня/учениці. У психолого-педагогічній адаптації можна

ще додати: використання таймера, пісочного годинника; гімнастики для очей, дихальні вправи, пальчикові гімнастики; чергування видів діяльності; аудіо-, відеоматеріали. До засобів альтернативної комунікації відносимо: жестова мова, картки PECS, мобільні додатки, програма Makaton, піктограми тощо. Модифікація освітнього середовища передбачає також зміну (шляхом спрощення, об'єднання) кінцевих цілей, результатів навчання.

3) потреба у використанні

Варто вибрати той (ті) пункт, який є актуальним для особи з ООП. Можливо, ці пункти будуть не заповнені через труднощі іншого характеру, наприклад, якщо у дитини немає труднощів функціональних (порушення зору, слуху).

4) потреба в додаткових заняттях з

Додаткові заняття – це психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття. Обираємо «так», якщо дитина має II–IV рівень підтримки, «ні» – дитина має I рівень підтримки.

5) потреба в консультації з

Досить часто є потреба у наданні консультацій від інших вузькопрофільних спеціалістів. Таку методичну та консультативну допомогу можуть надавати не лише фахівці ІРЦ. Оскільки у Положенні про спеціальну школу передбачено можливість надання консультативної та методичної допомоги, то варто цим скористатись, особливо у складних випадках. Щодо пункту «з іншими фахівцями», то це можуть бути представники медичних установ, соціальних служб тощо.

6) наявність індивідуального навчального плану

Звертаємо увагу на висновок ІРЦ та на реальні потреби дитини з ООП. Починаючи з II рівня підтримки, можливе виконання ІНП. Розробляється з огляду на можливості учня, в тому числі інтелектуальні. В індивідуальному навчальному плані представляються навчальні програми з тих предметів, які визначені командою психолого-педагогічного супроводу для опанування в поточному навчальному році із відповідними адаптаціями/модифікаціями, прогнозованими для використання педагогічними технологіями та системою оцінювання. Усі навчальні програми для засвоєння учнем у підготовленому вигляді та розроблені критерії оцінювання навчальних досягнень (за потреби) оформлюються у додатках до ІПР.

У цьому переліку вказуємо лише ті навчальні предмети (інтегровані курси), навчальні програми з яких потрібно адаптувати для дитини або модифікувати – відзначаємо оптимальну для можливостей дитини стратегію (адаптація чи модифікація). Відповідно навпроти кожного предмета пишемо ПІБ педагогічного працівника, який буде адаптувати/модифікувати той чи інший предмет.

Від окремих навчальних предметів дитина може бути звільнена. Окремі предмети можуть об'єднатися. Наприклад: замість неосяжних для інтелектуальних можливостей учня «Алгебра» та «Геометрія» стануть одним предметом «Математика».

Дитина одночасно може мати модифікації з одного предмета, адаптації з іншого, а з третього – навчатись за типовою навчальною програмою. Усі рішення щодо адаптації чи модифікації навчальних предметів належать команді психолого-педагогічного супроводу.

	<p>ІНП схвалюється педагогічною радою закладу загальної середньої освіти, затверджується його керівником та підписується одним із батьків учня. Копія індивідуального навчального плану додається до ІПР у вигляді додатку до п. 4.6 разом із модифікаціями змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів)</p>
<p>5 Додаткові психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (заняття)</p>	<p>Дивимось на рекомендації ІРЦ, але розуміємо, що команда психолого-педагогічного супроводу може вносити свої корективи (з огляду на актуальні потреби учня).</p> <p>Орієнтуємось на висновок ІРЦ щодо КО розвитку дитини, пункт «Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги», «Напряму».</p> <p>Вказані фахівцями напрями допомоги переносимо у пункт «Найменування заняття (послуги)».</p> <p>Важливо! Корекційно-розвиткові послуги мають проводитися з дитиною виключно у позаурочний час і не можуть замінювати собою інші уроки, які передбачені розкладом. Винятком є ситуація, коли дитина звільнена від вивчення окремої дисципліни та має адаптований/модифікований розклад. У такому випадку в той час, коли однокласники працюють на цьому уроці, учень з ООП може відвідувати КРЗ</p>
<p>6 Навчання за розкладом</p>	<p>Важливо орієнтуватися на рівень підтримки у п. 4.1 ІПР та на реальні можливості особи з ООП (працездатність, втомлюваність, соматичні захворювання та/або обов'язковий прийом ліків тощо). За розкладом класу навчаються діти із I–II рівнем підтримки, тобто будуть відвідувати усі уроки без змін.</p> <p>Адаптований розклад рекомендують дітям, які мають III–IV рівень підтримки і будуть відвідувати основні заняття, деякі предмети за індивідуальним розкладом та/або додаткові КРЗ (за окремим розкладом) відповідно до ІПР. Під час розробки адаптованого розкладу уроків повинні враховуватися особливості психофізичного розвитку та динаміка розумової працездатності особи з ООП. Також під час реалізації адаптованого розкладу тривалість уроку може зменшуватися, а перерви – збільшуватися.</p> <p>Навчання за модифікованим розкладом варто обирати для дітей, починаючи з IV рівня (на розгляд команди супроводу), а для учнів з V рівнем підтримки він буде обов'язковим. Модифікований розклад передбачає, що особа з ООП буде відвідувати заклад освіти відповідно до ІПР з обов'язковим періодичним включенням в освітній процес, а також заходи із позашкільної діяльності з метою соціалізації. Розклад затверджується директором закладу освіти та оформлюється у додатках до ІПР</p>
<p>7 Забезпечення асистента учня (учениці)</p>	<p>Окрема категорія дітей потребуватиме персонального супроводу у просторі закладу освіти, який забезпечуватиме асистент учня (учениці). Саме асистент дитини сприяє соціалізації та адаптації, здійснює корекцію небажаної поведінки, допомагає в пересуванні та забезпечує соціально-побутові потреби.</p> <p>На відміну від асистента вчителя, асистент дитини здійснює індивідуальну підтримку учня (учениці) та виконує наступні функції:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● допомагає дитині в самообслуговуванні;

- підтримує в спілкуванні (зокрема за допомогою жестової мови);
- організовує харчування та пересування;
- забезпечує безпеку та спостереження за станом здоров'я (наприклад, прийом ліків);
- сприяє проведенню дозвілля та організовує денний відпочинок.

Асистент дитини:

- не є педагогічним працівником та не призначається на посаду керівником закладу освіти;
- є учасником освітнього процесу;
- може бути одним із батьків (інший законний представник) або уповноваженою ними особою;
- може бути соціальним робітником, який надає соціальну послугу супроводу під час інклюзивного навчання.

Асистент дитини відповідно до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини долучається до її складу та має сприяти досягненню визначених командою супроводу цілей розвитку у питаннях соціалізації, комунікації та соціально-побутової орієнтації

8 Забезпечення допоміжними засобами навчання

Під **допоміжними засобами** для навчання слід розуміти пристрої, обладнання, засоби та технології, що використовуються з технічною, дидактичною, методичною, функціональною, навчально-розвивальною, ігровою, комунікативною метою для покращення навчальної діяльності, розвитку навичок комунікації та забезпечення надання особам із особливими освітніми потребами підтримки в освітньому процесі.

Забезпечення необхідними допоміжними засобами для навчання, що дають змогу опанувати освітню програму, здійснюється за рахунок державного та місцевих бюджетів, коштів засновників таких закладів, інших джерел, не заборонених законодавством, відповідно до Порядку забезпечення допоміжними засобами для навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладі освіти (*постанова КМУ від 09.12.2020 року № 1289*).

Команда психолого-педагогічного супроводу зазначає перелік допоміжних засобів для навчання дитини з ООП, враховуючи її потреби (*наказ МОН від 23.04.2018 № 414 «Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти»*)

9 Потреба в розумному пристосуванні

Відповідно до Закону України «Про освіту», розумне пристосування – це запровадження, «якщо це потрібно в конкретному випадку, необхідних модифікацій і адаптацій із метою забезпечення реалізації особами з особливими освітніми потребами конституційного права на освіту нарівні з іншими особами».

Немає універсальної формули, стандарту забезпечення розумного пристосування, оскільки всі діти – різні, мають різні функціональні порушення й потребують різних пристосувань.

Приклади розумного пристосування в школі:

	<ul style="list-style-type: none"> ● поліпшення фізичного середовища: плаский вхід, пандуси, кольорове маркування сходів, стін, освітлення, усунення порогів, зміна місця класу (з третього поверху на перший); ● надання учням додаткового часу під час складання контрольних робіт; ● допоміжні технології: комп'ютер із сенсорним екраном, інтерактивні дошки, програмне забезпечення для перекладу шрифтом Брайля; ● використання матеріалів у альтернативних форматах; ● надання послуги перекладу жестової мови; ● використання підйомника; ● застосування допоміжних технологій у навчанні, під час іспитів, ЗНО; ● використання альтернативних способів оцінювання тощо
10 Особливості проведення оцінювання	<p>Оцінювання результатів навчання у закладах освіти здійснюється за системою та загальними критеріями оцінювання, затвердженими МОН, та з урахуванням індивідуального навчального плану.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Слід враховувати можливості дитини з ООП та її психофізичні особливості. ● Для дитини з особливими освітніми потребами мають бути розроблені критерії оцінювання навчальних досягнень, які б відповідали її можливостям. ● Рівні навчальних досягнень – однакові для всіх учнів, критерії оцінювання для дитини з нормотиповим розвитком та дитини з особливими освітніми потребами – різні. ● Оцінювання навчальних досягнень слід здійснювати за обсягом і характером матеріалу, визначеним індивідуальною навчальною програмою. ● Команда психолого-педагогічного супроводу разом з батьками може розробляти індивідуальні критерії оцінювання
11 Потреба у продовженні строків навчання	<p>Тривалість здобуття повної загальної середньої освіти особами з ООП, які навчаються в інклюзивних класах, може бути продовжена на один рік на рівні початкової освіти та/або на один рік на рівні базової середньої освіти відповідно до індивідуальної освітньої траєкторії (постанова КМУ від 23.04.2003 р. № 585).</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Потреба щодо продовження тривалості навчання визначається командою психолого-педагогічного супроводу не пізніше, ніж за пів року до завершення навчання, що зазначається у протоколі засідання та є підставою звернення до ІРЦ для повторної комплексної оцінки розвитку дитини. ● На підставі висновку про повторну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, виданого ІРЦ, та заяви одного з батьків (іншого законного представника) дитини, рішення щодо продовження тривалості навчання приймається педагогічною радою та вводиться в дію наказом керівника закладу освіти
12 Додаткові напрями роботи	<p>Стислу характеристику варто подавати у ІПР з огляду на окремі параметри, за якими буде зрозумілим функціонування кожної зі сфер розвитку. Наприклад:</p>

- розвиток інтелектуальної сфери – вкажіть на особливості мислення (в тому числі рівень інтелекту), уваги, пам'яті, уяви та творчості;
- розвиток сенсорної, моторної сфери – зазначте про специфічні особливості сприймання та відчуттів (функціонування аналізаторів), темп обробки інформації, маніпулювання предметами, координацію рухів;
- розвиток мовленнєвої сфери – особливості вербальної та невербальної комунікації, форми і засоби спілкування, сприймання мовлення інших, міжособистісна комунікація;
- розвиток фізичних здібностей – втомлюваність та працездатність, координація тіла, харчова поведінка, фізична активність, важливі зміни у показниках соматичного та психічного здоров'я (якщо це важлива для організації освітнього процесу інформація);
- розвиток емоційно-вольової сфери – переживання, воля, саморегуляція, прояви емоцій та почуттів, їх відповідність ситуації;
- розвиток соціальної сфери – рівень засвоєння дитиною норм, правил, соціальних ролей, традицій; особистісні риси для взаємодії із соціальним середовищем; рівень розвитку навичок самообслуговування тощо;
- подолання навчальних труднощів – особливості сприймання та розуміння аудіальних/візуальних інструкцій, робота з аудіальною/візуальною інформацією, специфіка процесів запам'ятовування – осмислення – відтворення, писемне мовлення, математичні операції, побудова алгоритму дій, прогнозування наслідків та інше.

Для того, щоб оформити у цьому пункті ІПР розділи «Ціль» та «Очікувані результати, яких планується досягнути», скористайтесь у висновку ІРЦ розділами «Рекомендації» та «Потреби» до кожної із сфер розвитку (п. 5). Але пам'ятайте про актуальність рекомендацій та доречність до конкретного випадку. Намагайтесь уникати узагальнених формулювань, які позбавлені досяжності, вимірюваності результату, визначеності в часі. Всі втручання ми плануємо на один навчальний рік, отже й очікування мають реалізуватись протягом цього періоду.

До прикладу, ви плануєте роботу над розвитком емоційно-вольової сфери дитини. Ще у п. 3 визначили відповідну потребу – «Розвивати навички самоконтролю та вольових зусиль, мотивацію досягнень». Маєте рекомендацію від ІРЦ (висновок КО п. 5) – «Заохочувати самостійність, ініціативність шляхом створення ситуацій успіху». Тепер, з огляду на вищесказане, формулюєте ЦІЛЬ додаткових напрямів роботи у розвитку емоційно-вольової сфери: «Стимулювати пізнавальну активність, розвивати здатність співвідносити власні зусилля з очікуваним результатом».

Так, ми прогнозуємо, що рівень пізнавальної активності зростатиме, дитина на власному досвіді відслідкує зв'язок між прикладеними зусиллями та отриманим результатом, ситуації успіху будуть сприяти розвитку мотивації для подальших досягнень.

	<p>Рівень досягнутих результатів необхідно буде проаналізувати у часі моніторингових зрізів. Якщо потрібно, внести корективи у цілі та алгоритм підтримки/супроводу/корекції та оптимізувати процес. Звіти за результатами моніторингу слід оформити в додатки та зробити відповідні вказівки про це у цій графі</p>
<p>13 Члени команди психолого-педагогічного супроводу, які склали індивідуальну програму розвитку</p>	<p>Розробка ІПР є виключно командною роботою. Якщо у вас в закладі не так, то, ймовірно, це формальна інклюзія. Відтепер фахівці ІРЦ мають бути присутніми на засіданнях КППС орієнтовно двічі на рік у часі обов'язкового перегляду змісту документа (ІПР) на предмет його відповідності потребам дитини. За погодженням потреби – частіше вказаного терміну. Батьки – обов'язкові учасники команди психолого-педагогічного супроводу. Не варто нехтувати їхньою включеністю в усі процеси, але, звісно, зі здоровою та адекватною позицією щодо цього</p>

Представлені матеріали не претендують на зразковість та вичерпність, але водночас зорієнтовують на те, що двох однакових ІПР існувати не може. Організація індивідуалізованого підходу залежить від можливостей дитини, низки її унікальних особливостей, умов виховання та розвитку, зовнішнього середовища (інклюзивної культури оточення, політики закладу, специфіки інклюзивної практики та досвіду її реалізації).

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Голентовська Ольга Святославівна, кандидат психологічних наук, завідувачка ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР

Градівська Віта Михайлівна, методист лабораторії методичного забезпечення КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, учитель Житомирської спеціальної школи № 1 Житомирської обласної ради

Гуменюк Антоніна Валеріївна, методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР

Козир Вікторія Вікторівна, методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, учитель Житомирської спеціальної школи Житомирської обласної ради